

Sisältö

1. Johdanto
2. Orimattilan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
3. Valtion linjauksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä
4. Hyvinvointisuunnitelman painopisteet
5. Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja raportointi sekä hyväksyminen
6. Hyvinvoinnin erillissuunnitelmat

Liitteet

I. Johdanto

Kuntalain (410/2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Terveystuololaki (1326/2010) velvoittaa kuntaa huolehtimaan terveyden ja hyvinvoinnin edellytysten huomioimisesta kaikkien hallinnonalojen toiminnassa sekä seuraamaan väestön terveyttä, hyvinvointia ja toteutettuja toimenpiteitä. Niistä tulee raportoida valtuustolle vuosittain (hyvinvointiraportti), minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointisuunnitelma, joka arvioidaan valtuustokauden lopussa (hyvinvointikertomus).

Hyvinvointi merkitsee ihmisille erilaisia asioita elämänkaaren eri vaiheissa. Siksi on perusteltua, että tässäkin suunnitelmassa hyvinvoinnin nykytilaa kuvataan eri ikäryhmien kautta. Yleisesti kuitenkin ihmisiä yhdistää tarve tulla kuulluksi ja kuulua osaksi yhteisöä tai kokea yhteisöllisyyden tunnetta. Uudenlaiset toimintatavat rohkaisevat jatkossakin kuntia ja asukkaita ratkaisemaan yhä enemmän yhdessä asuinympäristöjen haasteita ja mahdollisuuksia. Yhteisöjen aktiivisuudella on merkittävä rooli kunnan elinvoiman kehittämisessä ja toisaalta kuntabrändin rakentamisessa.

Tulevaisuuden kunnan menestystä määrittää kyky uudistua ja uudistaa toimintaa. Uudistamiskykyä tarvitaan yhä monimutkaistuvassa toimintaympäristössä toimimiseen. Hyvinvoinnin ja elinvoiman vuoropuhelu nähdään yhtenä tärkeänä kunnan menestystekijänä. Hyvinvoivat ja aktiiviset asukkaat ovat elinvoimaisen kunnan ehdoton edellytys ja keskeistä onkin nähdä asukkaat voimavarana sekä eräänlaisina kokemusasiantuntijoina, ei vain palveluiden käyttäjinä.

Tämä laaja hyvinvointisuunnitelma on tehty hyvinvointialueuudistuksen kynnyksellä, jolloin tulevaisuus on osin vielä sumussa. On kuitenkin varmaa, että kunta on jatkossakin ihmisten asumisen, harrastamisen, työn ja yrittämisen turvallinen keskipiste.

Laaja hyvinvointikertomus on työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitteluun, seurantaan, raportointiin ja arviointiin, joka tehdään kullekin valtuustokaudelle erikseen. Tämä suunnitelma jakautuu kolmeen osaan: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen määrittelyyn ja lähtökohtiin Orimattilassa, Päijät-Hämeessä ja maakunnassa, orimattilalaisten hyvinvointiin ikäryhmittäin seurantakaudella 2017 – 2020 sekä suunnitelmaan tulevalle valtuustokaudelle.

Laajan hyvinvointisuunnitelman työstöön ovat osallistuneet kuntalaiset, luottamushenkilöt, sidosryhmät sekä kaupungin eri toimialojen työntekijät. Työstö on aloitettu syksyllä 2020. Suunnitelman pohjana on tutkittu tieto sekä kuntalaisille tehty kysely. Laaja hyvinvointisuunnitelma lähtee lausunnoille kaikkiin valiokuntiin, nuorisovaltuustoon, kaupunginhallitukseen ja hyväksytään lopulta kaupunginvaltuustossa.

Kristiina Hämäläinen, hyvinvointijohtaja

I. Orimattilan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

KAUPUNGIN HyTen JOHTAMIS- JA KOORDINAATORAKENNE

Hyvinvointivaliokunta

Valtakunnalliset työryhmät

Seudulliset työryhmät

Kaupungin hytetyötä valmistelevat työryhmät:

<https://www.orimattila.fi/hyvinvointi-ja-terveys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaaminen/ehkaeisevae-tyoe>

Mitä hyte-työtä kunta tekee jatkossa?

- **Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät (HE, §6) jatkossa:**
- Strategisessa suunnittelussaan asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet
- Arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätöstensä vaikutukset ihmisten hyvinvointiin, elinympäristöön ja terveyteen väestöryhmittäin
- Nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho
- Seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
 - Raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain
 - Valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma
- Kunnan on myös toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnan on:

- tehtävä yhteistyötä:
 - eri toimialojen välillä
 - muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
- toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan
- edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia
- osallistuttava vuosittain hyvinvointialueen järjestämiin neuvotteluihin (7 §)
- Mahdollistettava terveellinen, turvallinen ja ympäristöarvot huomioon ottava asuinympäristö

3. Valtion linjauksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä

- Valtioneuvoston kesäkuussa 2020 hyväksymä **hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätös vuoteen 2030** linjaa pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuus vähenee vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on turvata ihmisille kestävä hyvinvointi kaikissa elämänvaiheissa.

Periaatepäätöksessä on neljä painopistettä:

- Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- Hyvät arkiympäristöt
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut
- Päätöksenteolla vaikuttavuutta
- Ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen ymmärretään tässä linjauksessa laaja-alaisena toimintana, jonka seurauksena ihmiset voivat hyvin ja kokevat osallisuutta. Siinä onnistumiseksi tarvitaan toimia kaikilla hallinnonaloilla sekä esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan ja yritysten tekemistä. (STM 2020.)
- Periaatepäätöksen toteuttamiseksi on valmisteltu toimeenpanosuunnitelma. Siinä kuvataan tarvittavat toimet, niiden seuranta ja arviointi, vastuutahot ja aikataulukku vuoteen 2030 saakka. Toimeenpanoa ohjaa ja seuraa ministeriöiden ja eri hallinnonalojen asiantuntijoista koostuva kansanterveyden neuvottelukunta. Hyvinvointijohtaja on mukana STM:n kansanterveyden neuvottelukunnan periaatepäätöksen maakunnallisia rakenteita ja tavoitteita pohtivassa työryhmässä, joka tulee tekemään em. asioista esityksen lainsäädäntöön.
- **Sote-uudistuksen** lakien hyväksymisen myötä perustettiin hyvinvointialueet, joiden vastuu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestäjänä alkaa 1.1.2023. Orimattila on osa Päijät-Hämeen hyvinvointialuetta. Muutoksen tavoitteena on parantaa ihmisten peruspalveluja ja turvata se, että palvelut toimivat asuinpaikasta riippumatta. Uudistusta on valmisteltu kahdessa eri hankkeessa: Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa ja rakenneuudistushankkeessa. Nykyiset organisaatiot (PHYKY, Päijät-Hämeen pelastuslaitos, Heinola, Sysmä) jatkavat henkilöstön työnantajina ja asukkaiden palvelujen järjestäjinä entiseen tapaan vuoden 2022 loppuun asti.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162913/VN_2021_14.pdf?sequence=1

4. Hyvinvointisuunnitelman painopisteet

Laajan hyvinvointisuunnitelman painopistealueet, toimenpiteet ja mittarit on määritelty tutkittua tietoa (kyselyt 2020, 2021 ja mm. Sotkanet- tietokanta) sekä eri asiantuntijuuksia hyödyntäen. Painopisteisiin ovat lausuneet vanhus- ja vammaisneuvosto sekä valiokunnat ja johtoryhmä.

Painopisteet juontuvat maakunnallisesti sovituista HYTE-kärjistä (2021- 2025), liite nro 3

Painopistealueet hyvinvointisuunnitelmassa 2022–2025:

Mielen hyvinvointi ja terveelliset elintavat Orimattilassa

Osallisuus ja yhteisöllisyys Orimattilassa

Elinvoima Orimattilassa

Arjen turvallisuus Orimattilassa

Mielen hyvinvointi ja terveelliset elintavat Orimattilassa

Tavoite	Kohderyhmä	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
Eri-ikäiset asukkaat ovat saaneet enemmän keinoja terveellisten elintapojen ylläpitämiseen	Asukkaat	<p>Ulkoliikuntareittejä on kehitetty</p> <p>Toteutetaan pitkän aikavälin liikuntapaikkasuunnitelma</p> <p>Seuranta ja vaikuttaminen seudullisesti ja paikallisesti hyvinvointialueen suunnitelmiin ja resurssointiin</p> <p>Palvelutarjotin (mielenterveyspalvelut, päihdepalvelut, ongelmapelaaminen, lähisuuhdeväkivalta) luotu kaupungin internet-sivuille</p> <p>Eri-ikäisille kaupunkilaisille on tarjolla maksuttomia harrastuksia</p> <p>Vetovoimaiset leikkipuistot, viihtyisät puistot ja lähivirkistysalueet sekä torialue.</p> <p>Monimuotoiset työmenetelmät asiakastyössä: etäyhteydet, chat-palvelut, jalkautuva työ.</p> <p>´Mallinnetaan ruokailua, liikkumista ja mahdollistetaan lepo päivittäin</p> <p>Jaetaan tietoa koteihin päihteisiin, mielenterveyteen ja terveelliseen ravitsemukseen liittyen (Wilma- viestit, koulutukset, materiaalit)</p> <p>Huolehditaan, että ammattilaisten koulutus on jatkuvaa ja suunnitelmallista liittyen terveellisten elintapojen ja mielen hyvinvoinnin edistämiseen ja tukemiseen</p> <p>Kaupunkiin laaditaan kulttuuri- ja kulttuurihyvinvointiohjelma</p> <p>Kohdataan nuoria heidän omissa toimintaympäristöissään ja tarjotaan tukea heille, joilla on kohonnut riski käyttää päihteitä.</p>	<p>kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja</p> <p>Liikunta- ja vapaa-aikapäällikkö</p> <p>Hyvinvointijohtaja</p> <p>Kasvatus- ja opetusjohtaja</p> <p>Markkinointi- ja viestintä asiantuntija</p> <p>Yhdyskuntatekniikka</p> <p>Opetuspäällikkö</p> <p>Nuorisopalvelupäällikkö</p> <p>Varhaiskasvatusjohtaja</p>	<p>Vuositain kunnostetut leikkipuistot lkm/v</p> <p>Liikuntapaikkasuunnitelma tehty/ei tehty</p> <p>Uudistettujen ulkoilureittien lkm/v</p> <p>Kuntalaiskysely lähivirkistysalueista tehty/ei tehty</p> <p>Lasten ja nuorten ylipaino (KTK 2024, 2026)</p> <p>Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. lk oppilaista</p> <p>Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, %</p> <p>Elämänsä tai elämänlaatuunsa tyytyväisten osuus, %</p> <p>Itsemurhakuolleisuus / 100 000 asukasta</p> <p>Koppari.fi käyttö/v</p> <p>Järjestetyt ammattilaisten koulutukset/v</p> <p>Oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluiden reurssointi/toteutuminen hyvinvointialueen toteuttamana</p> <p>Kulttuurihyvinvointiohjelma on laadittu</p> <p>Lasten ja nuorten ylipaino (KTK)</p>
Toimivien yhteistyörakenteiden ja – mallien luominen suhteessa hyvinvointialueeseen lasten ja nuorten ja oppilas- /opiskelijahuoltoon liittyvissä kysymyksissä				
Mielen hyvinvointi vahvistuu eri ikäryhmissä				
Lasten ja nuorten päihdekasvatusta vahvistetaan ja heitä tuetaan vapaa-ajalla terveyttä tukevaan toimintaan				

Osallisuus ja yhteisöllisyys Orimattilassa

Tavoite	Kohderyhmä	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
Kuntalaiset ja sidosryhmät kokevat voivansa vaikuttaa ja osallistua elinympäristönsä kehittämiseen	Asukkaat Yhdistykset Järjestöt Seurat	Osallistavan budjetoinnin kokeilu Lapsiparlamentin toiminta aloitetaan ja vakiinnutetaan Osallistavaa kaavoitusta kokeillaan Kaupunkiin luodaan toimii osallisuusmalli Yhdistysten avustukset pidetään vähintään nykyisellä tasolla Toteutetaan yhdistystapaamiset ja -kyselyt säännöllisesti eri toimialoilla	Opetuspäällikkö Kaavoituspäällikkö Johtoryhmä Markkinointi- ja viestintä asiantuntija Liikunta- ja vapaa-aikapäällikkö Kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja	Lapsiparlamentti on toiminnassa Kyllä/ei Kaavoitusohjelma ja -prosessi, kaavatilauslaskut lkm/v OSBU-ideoiden määrä, yhteiskehitettyjen ideoiden määrä, äänestysprosentti Vuosiavustusten määrä kaupungin talousarviossa Aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuvien osuus, % Ideaseinä käytössä Kyllä/ei Avustukset päivitetty Tehty/ei tehty Talkoiden lukumäärä ja niihin osallistujien lukumäärä Avustuskriteereiden uusiminen kyllä/ei Turvallisuussuunnitelma on päivitetty kyllä/ei Poliisin tietoon tulleet henkeen tai terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä (hyte-ind.) Digiopastuksen ja neuvonnan toteutuminen kirjastossa lkm/v
Neljännän sektorin toimijat tukevat kaupungin hyvinvointityötä		Otetaan käyttöön koko kaupungin ideaseinä ja teemäänestykset Hyvinvointitoimialan avustusten päivitys: osallisuus ja yhteisöllisyys sekä hyvinvointityö huomioidaan kriteereissä	Yhdyskuntatekniikan tulosalue Johtoryhmä	
Viihtyisä elinympäristö		Kehitetään asiakaslähtöisiä esteettömiä sähköisiä palveluita; verkkoaineistot sekä tilaisuudet ja tapahtumat verkossa Kaupunkilaisten digiosaamista vahvistetaan tarjoamalla joustavasti digiopastusta ja -neuvontaa.		

Elinvoima Orimattilassa

Tavoite	Kohderyhmä	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
Työllistäjät ja työssäkäyvät ovat saaneet äänensä kuuluviin kunnan niiden palveluiden suunnittelussa, jotka tukevat sekä työllistämistä että työssäkäyntiä	Asukkaat Yritykset Perheet	Elinkeinopoliittisen ohjelman työssäkäyntiä ja työvoimaa koskien osioiden päivittäminen – osallistetaan kohderyhmät Tehdään kysely perheille työssäkäynnin tukemisesta edistävistä keinoista/palveluista Asunto-ohjelman laatiminen Jaetaan aktiivisesti sometileillä positiivisia asukkaiden #orimattila –päivityksiä ja valitaan ”lähettiläs”- kaupunkilaisia Tehdään kulttuurimatkailusuunnitelma	Elinkeinopäällikkö Varhaiskasvatusjohtaja Kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja Liikunta- ja vapaa-aikapäällikkö Yhdyskuntatekniikan tulosalue Johtoryhmä Työllisyyskoordinaattori	Asunto-ohjelma laadittu kyllä/ei Elinkeinopoliittinen ohjelma päivitetty kyllä/ei Kulttuurimatkailusuunnitelma tehty/ei tehty Syntyneet työpaikat, alle 30-vuotiaat Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä väestöstä (hyte-ind.) Työpajalla olleiden valmentautujien sijoittuminen työpajajakson jälkeen, työttömäksi % Työllisyysaste, % 18–64-vuotiaat Työttömät, % työvoimasta Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % Työmarkkinatuen kuntaosuus Työpaikkojen määrä Työpaikkaomavaraisuus Toimenpiteet olemassa olevien yritystonttien kehittämiseksi
Monipuolinen ja laadukas asuminen		Työllisyyden kuntakokeilun toimenpiteet		
Asukkaat ovat aktiivisesti mukana kaupungin markkinoinnissa ja kehittämisessä ja markkinoinnissa		Kaavoitetaan uusia elinkeinotontteja hyviin logistisiin sijainteihin. Huolehditaan, että tarjolla on erityyppisiä tontteja Mahdollistetaan olemassa olevien yritystonttien kehittäminen		
Ilmastotyön aloittaminen				
Työllisyyden kuntakokeilussa onnistuminen				

Arjen turvallisuus Orimattilassa

Tavoite	Kohderyhmä	Toimenpiteet	Vastuutahot	Mittarit
Asukkaiden elinympäristön turvallisuutta vahvistetaan	asukkaat	<p>Kaupungin turvallisuussuunnitelman päivitys</p> <p>Hyvinvointi- ja turvallisuuskyselyn (v. 2023, 2025) sekä päihdetilannekyselyn (v. 2022, 2024) toteuttaminen kahden vuoden välein osin seudullisessa yhteistyössä</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelma Liikenneturvallisuussuunnitelma (päivitys, voimassa oleva vuodelta 2018)</p> <p>Katuvalaistus, ledit, päällä oloajat Ledit myös rakennukset</p> <p>Lisätään penkkejä ja opasteita reittien varrelle</p>	<p>Jory (suunnitelma)</p> <p>Kaupunkikehitysjohtaja</p> <p>Hyvinvointijohtaja</p> <p>Liikunta- ja vapaa-aikapäällikkö</p> <p>Opetuspäällikkö</p> <p>Varhaiskasvatusjohtaja</p>	<p>Turvallisuussuunnitelma on tehty/ei tehty</p> <p>Työohjelma on Tehty/ei tehty</p> <p>Kehittämissuunnitelma on tehty/ei tehty</p> <p>Liikenneturvallisuussuunnitelma on tehty/ei ole tehty</p> <p>Koulukiusaamiskokemukset, % (KTK)</p> <p>Kokemukset seksuaalisesta häirinnästä, % KTK</p> <p>Kokemukset lähisuuhdeväkivallasta, % KTK</p> <p>Järjestetyt koulutukset seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallan ehkäisystä/v</p> <p>On saanut tukea perheessä kokemaan väkivaltaan koulun aikuisilta %</p>
Lähisuhdeväkivalta ja seksuaalinen häirintä eri ikäryhmissä vähenee nykytasosta		<p>Kaupungin henkilöstölle järjestetään koulutusta seksuaalisesta häirinnästä sekä perhe- ja lähisuuhdeväkivallan ehkäisystä sekä siihen puuttumisesta</p> <p>Kiusaamisen ja häirinnän vastainen suunnitelma laaditaan esiopetuksessa, kaikissa kouluissa ja nuorisopalveluissa. -></p> <p>Varhaiskasvatuksessa kiusaamisen ehkäisyä ja siihen puuttumista varten laaditaan ohjeistus</p>		

5. Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja raportointi sekä hyväksyminen

- Kaupunkitasoinen hyte-ohjausryhmä seuraa laajan hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista säännöllisesti
- Hyvinvointijohtaja dokumentoi ja raportoi väestön terveyteen ja hyvinvointiin liittyen indikaattoreiden muutoksia vuosittain hyvinvointiraportissa huomioiden ja tiedottaa niistä kaupungin johtoryhmää
- Hyvinvointijohtaja laatii vuosiraportin yhteydessä seurantatiedon laajan hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden ja mittareiden toteumasta
- Vuosittainen hyvinvointiraportti viedään tiedoksi valiokunnille, kaupunginhallitukselle sekä kaupunginvaltuustolle
- Laaja hyvinvointikertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa, meneillään olevan valtuustokauden lopussa tai viimeistään seuraavan valtuustokauden ensimmäisellä puoliskolla. Laajassa hyvinvointikertomuksessa tehdään koonti kaikkien suunnitelmassa mainittujen toimenpiteiden toteumasta ja muutoksista mittaristossa.
- Seuraava laaja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026–2029 laaditaan seuraavan valtuustokauden alussa

Laaja hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 26.9.2022.

6. Hyvinvoinnin erillissuunnitelmat

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyy kuntasektorilla yhteensä yli 60 erillistä suunnitelmaa. Ohessa on listattu tärkeimpiä työhön liittyviä suunnitelmia mutta työtä ohjaavat myös lainsäädäntö sekä erilliset valtakunnalliset ohjeistukset ja strategiat.

<https://www.orimattila.fi/hyvinvointi-ja-terveys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaaminen/ohjelmat-ja-suunnitelmat>

Päijät-Hämeen ehkäisevän työn suunnitelma 2021 – 2025

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma- ja kertomus 2021 - 2025

Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021 – 2025

Nuorten ennaltaehkäisevän työn suunnitelma 2021 - 2025

Päijät- Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2020 - 2024

Orimattilan suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi 2021 – 2025

Alueellinen suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi 2021 - 2025

Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden suunnitelma 2020 - 2025

Kaupungin eri toimialojen kehittämissuunnitelmat 2017 - 2021

Orimattilan turvallisuussuunnitelma (2014)

Orimattilan kestävän kehityksen ohjelma EKOLA

Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelma (2018)

Orimattilan osallisuus- ja demokratiaohjelma 2020 - 2021

Orimattilan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021 - 2025

Orimattilan ilmasto-ohjelma

MEGATRENDIT

KORONAN VALOSSA

Päijät-Hämeen väestöllinen huoltosuhde on nyt noin 70 prosenttia, eli täällä on hieman yli 70 ei-työikäistä sataa työikäistä kohden. Vuonna 2040 huoltosuhde nousee tällä vauhdilla lähes 80 prosenttiin. Yli sadan huoltosuhteeseen päätyvät myös Hartola, Padasjoki, Iitti, Asikkala ja Heinola. Nämä luvut ylittävät Suomen keskiarvoennusteet (2040 66 %). Myös Orimattilassa vuonna 2030 väestöstä 25 prosenttia on täyttänyt 65-vuotta.

Väestörakenteen tasapainottumisen toivo on asetettu maakunnassa opiskeleviin nuoriin. Yliopistokaupunkius on vielä tuoretta, ja keskuskaupungilla on jonkinlainen mainehaitta, joka osaltaan saa nuoret ammattilaiset, erityisesti naiset, muuttamaan muualle. Koulutuksen digitointi eli etäopiskelun mahdollisuus ja kurssishoppailu saattaa vaikuttaa tilanteeseen niin, etteivät kaikki opiskelijatkaan muuta kaupunkiin. Yhä kalliimman pääkaupunkiseudun läheisyyden pitäisi näkyä alueelle edullisesti muuttajaluvuissa myös Orimattilan kohdalla.

Ongelmana maakunnassa on myös päihdepalvelujen alikäyttö. Apua haetaan liian myöhään, jolloin ongelmat ehtivät kasvaa isoiksi. Hyvinvoinnin polarisaatiokehitys on nähtävissä maakunnassa selvästi; usein huono-osaisuus periytyy sukupolvelta seuraavalle, ja taloudelliseen ja sosiaaliseen alhoon liittyy elintapojen myötä heikko terveys. Vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä Päijät-Häme oli Suomen tasolla yksi huonoimmin pärjänneistä maakunnista.

Väestön ikääntymisen ja sen mukanaan tuomien palvelutarpeiden ohella iso haaste on se, että samanaikaisesti lapset ja lapsiperheet mutta myös työikäinen väestö tarvitsisi palveluita nykyistä enemmän. Yritysten taloudelliset haasteet, lomautukset ja mahdolliset irtosanomiset heijastuvat myös kuntalaisten arkeen ja aiheuttavat tuen tarpeita.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen maakunnalliset kärjet on päätetty ja toimeenpanossa. Niiden ympärille luodaan myös seuraavat kuntien laajan hyvinvointisuunnitelmat. Kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän hyte-työtä yhteen sovitetaan. Yhdyspintatyössä käytetään myös järjestöjen, seurakuntien ja oppilaitosten työpanosta. Työpaikkojen turvaaminen ja niiden lisääminen olisi ensiarvoisen tärkeää Päijät-Hämeen maakunnalle ja edistäisi myös hyvinvointia.

Orimattilan kaupungin näkökulmasta tärkeintä on tiivis yhteistyö mutta myös ns. yhdyspinoilla tapahtuva hyte-työ erityisesti Päijät-Hämeen hyvinvointialueen aloittaessa. Tämän kehittämiseen on toivottu hyvinvointiyhtymältä entistä vahvempaa aktiivisuutta ja työntekijöiden sitoutumista kaupungin eri työryhmiin. Tämä näkökulma nousee esiin erityisesti hyvinvointialueen valmistelussa.

Vaikutusmahdollisuuksien lisääminen esimerkiksi lähidemokratialla ja osallistuvalla budjetoinnilla ja omalla tekemisellä (esim. siivoustalkoot) vaikuttaa omaan kokemukseen omasta lähiympäristöstä. Myös uusien hyvinvoinnin ja menestyksen mittareiden käyttäminen on kiinnostava kehityssuunta. Supistuva väestö ja talous ovat realiteetti, johon haetaan ratkaisua kaupunkistrategiassa. Tulevaisuuteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä liittyy monia uusia suuntia niin haasteiden kuin mahdollisuuksienkin osalta.

Liite 2: Kaupunkistrategia 2022 - 2026

Orimattilan visio 2030

- Elävät kylät ja kaupunkikeskusta houkuttelevat asukkaita, yhteistyökumppaneita ja kaupallisia palveluja sekä toimivat käyntikorttina vierailijoille osana Lahden seudun aluekeskuskehitystä, porttina Lahden seudun ja Uudenmaan risteyskohdassa.
- Tasapainoinen talous mahdollistaa laadukkaat lähipalvelut.
- Kaupunki työntelijänä on työhyvinvoinnin ja ammatillisen etenemisen edelläkävijä.

ORIMATTILA ON KANNATTAVA SIIRTO

[Lue lisää](#)

Liite3: Päijät-Hämeen hyte-kärjet 2021 - 2025

Tämä suunnitelma on osa alueellisten suunnitelmien kokonaisuutta hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi Päijät-Hämeessä.

Päijät-Hämeen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021 – 2025 toimii yhteensovittavana asiakirjana. Kokonaisuus rakentuu hyte-kärkien sekä niille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kuvio: Päijät-Hämeen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopistealueet (hyte-kärjet) ja tavoitteet vuosille 2021 – 2025

Liite 4: Tulevaisuuden hyte-työ kunnissa

Mitä kunta tekee tulevaisuudessa?

Osaamisen ja kulttuurin edistäminen

- Varhaiskasvatus
- Esi- ja perusopetus
- Lukiokoulutus
- Ammatillinen koulutus
- Vapaa sivistystyö
- Taide- ja kulttuuripalvelut
- Kirjastopalvelut
- Nuorisopalvelut
- Liikuntapalvelut

Kunnan elinvoiman edistäminen

- Paikkakunnan vetovoimaisuus
- Vaikeasti työllistyvien tuki: etsivä nuorisotyö, työpajat, työttömyyden pitkittymisen ehkäisy, kaupunginosatyö
- Kotouttaminen
- Elinkeinopoliittika: yritysneuvonta, kehittämishankkeet, yritystontit, alueen markkinointi, avoin data
- Resurssiviisaat toimintatavat

Elinympäristön kehittäminen

- Maapolitiikka
- Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu
- Liikenne, joukkoliikenne, Tieverkkojen rakentaminen ja ylläpito
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Energiantuotanto ja -jakelu
- Rakennusvalvonta
- Asuntotoimi
- Ympäristönsuojelu ja terveellisen elinympäristön turvaaminen
- Turvallisuudesta ja varautumisesta huolehtiminen

Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen

- Monipuoliset osallistumismahdollisuudet
- Paikallinen yhteisöllisyys
- Viestintä ja vuorovaikutus
- Vaalit ja edustuksellinen demokratia
- Kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuudet
- Asukkaiden omaehtoinen toiminta

Kuntalaisen hyvinvoinnin edistäminen

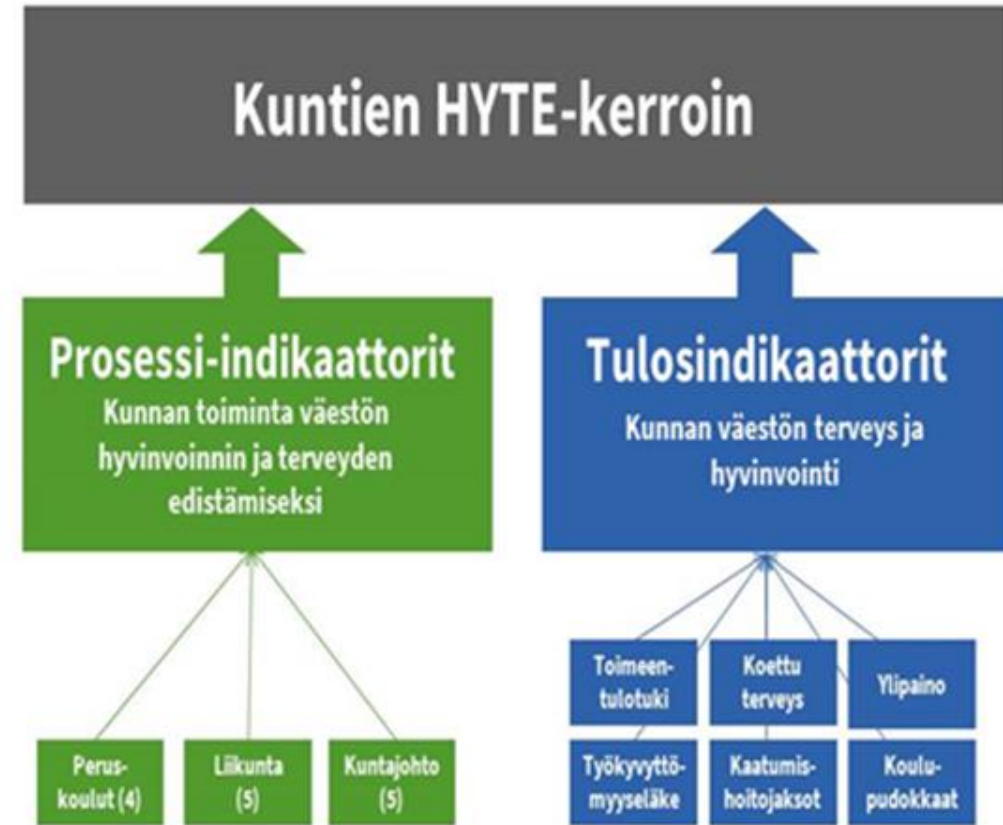
Liite 5: Hyte-kerroin 2023

Kunnille on tulossa vuonna 2023 **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin**.

HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveystulot siirtyvät hyvinvointialueen järjestettäväksi, **mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla**.

Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, sillä hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja maakunnan edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen yhteiskunnallisella tasolla vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella (kts. kuva) toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Hyte-kerroin seuranta: sotkanet.fi

